

Uz sākumlapu>Tiesību akti un judikatūra>Valsts tiesību akti

Valsts tiesību akti

Čehija

Šajā vietnē ir sniegta informācija par Čehijas Republikas tiesību sistēmu un pārskats par tiesību aktiem.

Tiesību avoti

Čehijas tiesības, kas ir daļa no kontinentālās Eiropas juridiskās kultūras, balstās uz rakstveida tiesībām, un tās sastāv no likumiem un citiem tiesību aktiem, parakstītiem starptautiskiem līgumiem, kurus ratificējis Čehijas Republikas parlaments [*Parlament ČR*] un Konstitucionālās tiesas nolēmumiem [*Ústavní soud*], ar kuriem tiesību norma atcelta pilnībā vai daļēji.

Tiesību aktu veidi - apraksts

Čehijas Republikas tiesību sistēmu veido visi Čehijas Republikas tiesību akti un saistītie instrumenti.

Vissvarīgākie normatīvie akti ir **likumi** [*zákony*], t.i., noteikumu apkopojumi, kas regulē atsevišķu personu un sabiedrības dzīves galvenās jomas. Apjomīgāki likumi, saukti par **kodeksiem** [*zákoníky*], attiecas uz veselu tiesību nozari, un tajos sistemātiski izklāstīti detalizēti noteikumi. Likumi, kuri attiecas uz veselu procesuālo tiesību nozari un kuros paredzēti detalizēti procesuālie noteikumi, tiek saukti par **procesuālajiem likumiem** (*řády*). Likumus par vissvarīgākajiem valsts jautājumiem un par pilsoniskajām tiesībām un cilvēktiesībām (tai skaitā Čehijas Republikas konstitūciju un Pamattiesību un pamatbrīvību hartu) sauc par **konstitucionālajiem aktiem** [*ústavní zákony*], un pastāv īpaša procedūra to pieņemšanai.

Likumus papildina īstenošanas noteikumi: **valdības noteikumi, ministru vai centrālās valdības struktūru dekrēti un autonomu reģionālo struktūru dekrēti**.

Čehijas Republikas tiesību sistēmā ir iekļauti arī **starptautiskie līgumi**, kurus ratificējis parlaments un kuri tādējādi ir saistoši Čehijas Republikai.

Starptautiskiem līgumiem ir augstāks juridisks spēks nekā citiem tiesību aktiem - ja starptautisks līgums ir pretrunā ar valsts likumu, tiek piemērots starptautiskais līgums.

Papildus iepriekš minētajiem tiesību aktiem kopš Čehijas Republikas pievienošanās Eiropas Savienībai Čehijas Republikā tāpat kā citās dalībvalstīs ir piemērojami **Eiropas tiesību akti**.

Paražas Čehijas Republikā nav tiesību avots. Tomēr dažos gadījumos tiesību akti ļauj ņemt vērā paražas attiecībā uz noteiktām jomām vai tiesību principiem. Šādos gadījumos tas noteikts attiecīgajos tiesību aktos, un tiesas var šos noteikumus piemērot. Tādējādi saskaņā ar dominējošo viedokli tiesību avots ir nevis pats princips vai paraža, bet gan tiesību akts, kurā ir atsauce uz to.

Arī tiesas spriedumi nav tiesību avots. Taču tiesa nevar atteikties pieņemt nolēmumu gadījumā, ja likums ir nepilnīgs vai neskaidrs. Bieži tai pašai ir jāveic attiecīgā jautājuma interpretācija; citas tiesas pēc tam lielā mērā balstīs savus spriedumus uz šo interpretāciju, tādējādi to padarot par *de facto* juridisku precedentu. Ja spriedums tiek publicēts *Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek* (Tiesu spriedumu un atzinumu krājumā), kurā parasti tiek publicēti būtiski augstāko tiesu nolēmumi, tas faktiski tiek uzskatīts par tiesību avotu, pat ja oficiāli tas nav tiesību avots.

Tiesību avotu hierarhija

Čehijas Republikas tiesību sistēma ir strukturēta hierarhiski. Visaugstākais rangs ir **Konstitūcijai** un citiem konstitucionālajiem aktiem; tiem ir visaugstākais rangs normatīvo aktu hierarhijā, un tos var grozīt tikai ar citu konstitucionālo aktu. Zemāki par šiem aktiem ir vienkārši **likumi**, kuri kalpo par pamatu īstenošanas noteikumiem; īstenošanas noteikumiem savukārt hierarhijā ir viszemākais rangs. Zemāka ranga tiesību normai ir jāatbilst tām tiesību normām, kurām hierarhijā ir augstāks rangs. Normatīvo aktu var atcelt vai grozīt tikai ar tiesību normu, kurai ir tāds pats vai augstāks juridiskais spēks. Īpašs statuss ir **starptautiskajiem līgumiem**. Kā norādīts iepriekš, tie ir daļa no tiesību sistēmas, un kolīziju gadījumā tiem ir prioritāte pat pār konstitucionālajiem aktiem.

No likumiem atvasinātie tiesību akti – valdības noteikumi, Republikas Prezidenta normatīvi lēmumi (piemēram, par amnestiju), tiesību akti, ko pieņemušas ministrijas vai citas centrālās valdības vai pašvaldību iestādes, reģionālo un pašvaldības iestāžu deleģētie dekrēti. Šādas tiesību normas ir jāpieņem, pamatojoties uz likumu, un to darbības joma nedrīkst būt plašāka par to pamatā esošā likuma darbības jomu un pārsniegt pilnvarojumā paredzēto.

Attiecībā uz **Eiropas tiesību aktiem** Čehijas Republikā tāpat kā citās dalībvalstīs ir piemērojams Savienības tiesību prioritātes princips. Saskaņā ar šo principu gadījumā, ja pastāv kolīzija starp Eiropas tiesību aktu un dalībvalsts tiesību aktu (likumu, dekrētu u.c.), priekšroka tiek dota Eiropas tiesību aktam. Tas attiecas gan uz kolīzijām starp valsts tiesību aktiem un primārajiem Savienības tiesību aktiem (līgumiem), gan uz kolīzijām starp valsts tiesību aktiem un sekundārajiem Savienības tiesību aktiem (regulām, direktīvām u.c.). Saskaņā ar juristu aprindās dominējošo viedokli šis princips attiecas arī uz visaugstākajiem valsts tiesību aktiem; Eiropas tiesību aktiem ir priekšroka pār dalībvalstu konstitūcijām un konstitucionālajiem tiesību aktiem.

Lai Čehijas Republikai saistoši starptautiskie līgumi kļūtu par daļu no tās tiesību sistēmas, Parlamentam tie ir jāratificē, ar nosacījumu, ka nevienā konstitucionālā aktā nav noteikts, ka attiecīgo līgumu ir jāratificē referendumā. Starptautiskos līgumus ratificē Republikas Prezidents. Pēc ratifikācijas attiecīgā līguma tekstu čehu valodā publicē *Sbírka mezinárodních smluv* (Starptautisko līgumu krājumā).

Instytucionālā sistēma

Par likumdošanu atbildīgās institūcijas

Likumdošanas pilnvaras Čehijas Republikā ir piešķirtas parlamentam, kas sastāv no divām palātām:

Deputātu palātas (200 deputāti) un

Senāta (81 senators).

Likumdošanas process

Likumdošana jeb leģislatīvais process sākas ar iniciatīvas tiesībām. Atsevišķiem parlamenta locekļiem vai locekļu grupām, Senātam, valdībai un reģionālajām iestādēm ir tiesības iesniegt likumprojektus un pastāvošo likumu grozījumu projektus. Tikai valdība var ierosināt likumus, kuri attiecas uz valsts budžetu vai budžeta izpildi; par šādiem likumiem var lemt tikai Deputātu palāta. Valdībai ir tiesības izteikt savu viedokli par jebkuru likumprojektu. Deputātu palāta vispirms apspriež un, ja nepieciešams, groza likumprojektu trīs secīgos lasījumos.

Akta apstiprināšanai ir nepieciešama klātesošu deputātu vienkāršs vairākums. Deputātu palātas priekšsēdētājs pēc tam, cik ātri vien iespējams, apstiprināto likumprojektu nosūta Senātam, un Senātam ir tikai 30 dienas, lai to izskatītu (pretstatā bieži vien ilgajām diskusijām Deputātu palātā, kuras dažkārt ilgst mēnešiem). Līdz šā laikposma beigām Senātam ir jāapstiprina vai jānoraida likumprojekts vai grozīta tā redakcija jāatgriež Deputātu palātai. Tas var arī lemt vispār neizskatīt aktu. Ja Senāts apstiprina projektu, lemj to neizskatīt vai noteiktajā termiņā nesniedz atzinumu, akts tiek uzskatīts par pieņemtu, un tas tiek nosūtīts Republikas Prezidentam parakstīšanai. Ja Senāts projektu noraida, Deputātu palāta par to balso vēlreiz. Likums tiek pieņemts, ja Deputātu palātā par to balso vienkāršs deputātu vairākums. Ja Senāts grozīto priekšlikumu nosūta atpakaļ Deputātu palātai, apakšpalāta balso par Senātā apstiprināto

redakciju. Likumprojektu pieņem ar deputātu vienkāršu vairākumu. Ja Deputātu palāta neapstiprina Senāta grozīto priekšlikumu, tā vēlreiz balso par Senātam nosūtītā likumprojekta sākotnējo redakciju. Likums tiek pieņemts, ja Deputātu palātā par to balso vienkāršs visu deputātu vairākums (t.i., vismaz 101 balss). Vēlēšanu likumi un dažu citu veidu likumi ir jāapstiprina gan Deputātu palātai, gan Senātam.

Republikas Prezidents var nolemt neparakstīt apstiprinātu likumprojektu 15 dienu laikā pēc tam, kad tas viņam ir nosūtīts, un viņš, sniedzot pamatojumu, to var nosūtīt atpakaļ Deputātu palātai otrreizējai caurlūkošanai. Šīs tiesības tiek sauktas par Prezidenta veto. Deputātu palāta var pārbalsot Prezidenta veto ar tās locekļu vienkāršu balsu vairākumu, neveicot grozījumus likumprojektā; šādā gadījumā likums tiek pieņemts. Pretējā gadījumā tas netiek pieņemts.

Līdztekus Republikas Prezidentam likumus paraksta arī Deputātu palātas priekšsēdētājs un Ministru prezidents, taču tā ir tikai formalitāte.

Ja Deputātu palāta ir atlaista, Senāts noteiktās jomās, kurās nepieciešama nekavējoša rīcība, var pieņemt tiesību aktus, kurus parasti būtu jāpieņem likuma formā. Valdība var ierosināt priekšlikumus Senātam, un tos pirmajā sēdē jāapstiprina Deputātu palātai, pretējā gadījumā tie zaudē spēku.

Izņēmums no šā likumdošanas procesa ir konstitucionālie akti. Lai šie akti tiktu pieņemti, tie ir jāapstiprina trim piektdaļām no visiem deputātiem (kvalificēts vairākums) un trim piektdaļām no klātesošajiem senatoriem atšķirībā no parastajiem likumiem, kurus jāapstiprina pusei no klātesošajiem parlamenta locekļiem (vienkāršs vairākums). Konstitucionālos aktus var grozīt vai paplašināt tikai ar citu konstitucionālo aktu (t.i., ja Deputātu palāta ir atlaista, šos aktus nevar grozīt ar Senāta pieņemtiem tiesību aktiem), un Prezidentam nav veto tiesību.

Ministrijas, citas valsts pārvaldes iestādes un vietējās pašvaldības var pieņemt detalizētus noteikumus (regulas un dekrētus) savas kompetences robežās.

Tiesību aktu spēkā esība

Lai normatīvs akts stātos spēkā, tas ir jāpublicē. Konstitucionālie akti un citas tiesību normas (valdības noteikumi, ministru dekrēti) tiek publicēti *Sbírka zákonů* (Likumu krājumā), kuru izdod Iekšlietu ministrija. Normatīvie akti stājas spēkā un kļūst par daļu no Čehijas Republikas tiesību sistēmas dienā, kad tie tiek publicēti *Sbírka zákonů*. Krājumā norādīts arī datums, no kura katru normatīvo aktu sāk piemērot. Tas ir datums, sākot no kura ikvienam ir pienākums ievērot attiecīgo normatīvo aktu. Ja īpašs datums nav noteikts, normatīvo aktu sāk piemērot piecpadsmit dienas pēc publikācijas. Ja pastāv būtiskas sabiedrības intereses, piemērošanas datumu var noteikt agrāk, taču tas nevar būt agrāks par publikācijas datumu. Tādējādi datums, kurā normatīvais akts kļūst piemērojams, var būt tas pats datums, kurā tas stājas spēkā, taču tas nevar kļūt piemērojams pirms datuma, kurā tas stājas spēkā. Normatīvie akti, kurus pieņēmis Senāts, tiek publicēti Likumu krājumā (*Sbírka zákonů*) tāpat kā likumi; ratificētus starptautiskos līgumus publicē Starptautisko līgumu krājumā (*Sbírka mezinárodních smluv*). Reģionālo iestāžu pieņemtos tiesību aktus publicē oficiālajos laikrakstos; pašvaldību pieņemtos tiesību aktus dara publiski pieejamus uz oficiāla pašvaldības padomes ziņojumu dēļa 15 dienu laikposmā, un pēc tam tie ir pieejami atbilstoši kārtībai attiecīgajā pašvaldībā.

Ja likumi vai atsevišķas no normas ir pretrunā ar konstitucionālo kārtību vai ja tiesību akti vai to atsevišķie noteikumi ir pretrunā ar konstitucionālo kārtību vai likumu, Konstitucionālā tiesa lemj par to, vai tie ir atceļami.

Papildu informācijai skat. konstitūciju: [Ústava](#).

Juridiskās datubāzes

Juridiskā datubāze pieder un to uztur Čehijas Republikas Iekšlietu ministrija. Tajā ir iekļauta šāda informācija:

Iekšlietu ministrijas oficiālās tīmekļa vietnes sadaļa (*Ministerstvo vnitra*) ir veltīta tiesību aktiem (*legislativa*). Tajā ir iekļautas Likumu krājuma (*Sbírka zákonů*) un Starptautisko līgumu krājuma (*Sbírka mezinárodních smluv*) elektroniskas (PFD) kopijas (daļa no oficiālā laikraksta). Vietnei nav oficiāla statusa vai juridiska spēka. Tikai Likumu krājuma drukātā versija ir autentiska. Vietne ir publiski pieejama, un ir iespējams veikt pilna teksta dokumentu un metadatu meklēšanu attiecībā uz nepieciešamo informāciju.

Čehijas Republikas valdības portāla (*Portál veřejné správy České republiky*) likumu sadaļā (*Sekce zákony*) ir iekļauti likumu un īstenošanas noteikumu pilnīgi un atjaunināti teksti. Šai vietnei nav oficiāla statusa vai juridiska spēka. Datubāzē ir iespējams veikt pilna teksta meklēšanu un meklēšanu, izmantojot dokumenta nosaukumu un numuru.

ISAP informācijas sistēma sniedz piekļuvi datubāzēm, kuras tiek izmantotas, lai piešķirtu koordinācijas funkcijas attiecībā uz Padomes dokumentiem, un tiesību aktiem, kas publicēti *ES Oficiālajā Vēstnesī*. Ar to tiek uzraudzīts arī īstenošanas process, likumdošanas process valstī un pārkāpumu procedūras. Datubāzes nodrošina elektronisku arhīvu, kurā iekļautas valsts nostājas, darba dokumenti, atbilstības tabulas un citi dokumenti.

Judikatūra

Čehijas Republikā nav vienota oficiāla vai privāta izdevuma, kurā sistemātiski tiktu publicēti būtiskākie Čehijas Republikas tiesu nolēmumi, t.i., Konstitucionālās tiesas un vispārējo tiesu nolēmumi, kuriem varētu būt vispārējas sekas. Konstitucionālās tiesas nolēmumi tiek publicēti Konstitucionālās tiesas spriedumu un lēmumu krājumā (*Sbírka náleží a usnesení Ústavního soudu*), kuru publicē *C.H.Beck* Prāgā. Attiecībā uz vispārējām tiesām tikai atsevišķi augstāko tiesu, t.i., Augstākās tiesas un Augstākās administratīvās tiesas nolēmumi tiek sistemātiski publicēti. Atlasīti Augstākās tiesas spriedumi un tās atzinumi, kuru mērķis ir konsolidēt vispārējo tiesu atzara zemāko civiltiesu un krimināltiesu judikatūru, tiek publicēti Tiesu nolēmumu un atzinumu krājumā (*Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek*), ko publicē *LexisNexis* Prāgā. Atlasīti Augstākās administratīvās tiesas spriedumus un lēmumus publicē Augstākās administratīvās tiesas spriedumu krājumā (*Sbírka rozhodnutí Nejvyššího správního soudu*), ko publicē *ASPI* Prāgā. Zemāko vispārējo tiesu nolēmumi netiek sistemātiski publicēti, atsevišķus spriedumus dažkārt publicē juridiskos laikrakstos.

Šajā saistībā praktiska nozīme ir arī oficiālajām Konstitucionālās tiesas un abu augstāko vispārējo tiesu nolēmumu meklētājprogrammām, kas aptver visus šo tiesu nolēmumus. Ar tām tiek iniciēta elektroniska meklēšana dažādo zemāko vispārējo tiesu serveros, lai parādītu šo tiesu nolēmumu izlasi.

[judikatura Ústavního soudu ČR](#) (Konstitucionālās tiesas nolēmumi)

[judikatura Nejvyššího soudu ČR](#) (Augstākās tiesas judikatūra)

[judikatura Nejvyššího správního soudu](#) (Augstākās Administratīvās tiesas judikatūra)

Vai piekļuve datubāzei ir bez maksas?

Piekļuve datubāzei ir **bez maksas**.

Atsevišķas komerciāla rakstura datubāzes:

[ASPI](#)

[LEXDATA](#)

[LEXGALAXY](#)

[SAGIT](#)

[TORI](#)

Lapa atjaunināta: 16/09/2020

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.